

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

(повне найменування вишого навчального закладу)

Психолого-педагогічний факультет

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

Кафедра педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту

(повна назва кафедри (предметної, цільової комісії))

Пояснювальна записка
до дипломної роботи
магістр

(освітній ступінь)

На тему: **ОРГАНІЗАЦІНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ
УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ**

Виконав: студент групи 21 мд/з
спеціальності

073 «Менеджмент»

(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Мережко Д. О.

(прізвище та ініціали)

Керівник Каденко І. В.

(прізвище та ініціали)

Рецензент Кузнецова О. В.

(прізвище та ініціали)

Харків – 2019

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах докорінної перебудови всіх напрямків життєдіяльності суспільства, утвердження України на міжнародному рівні надзвичайно гостро постає проблема професіоналізму в усіх сферах буття. Виникають вимоги до сучасного фахівця, здатного не лише орієнтуватися, а й ефективно управляти ситуацією, процесом, колективом, творчо опановувати комунікативні дії, проявляти організаторські здібності у швидкозмінних умовах суспільної та професійної діяльності. Особливого значення професійні якості й навички управлінської діяльності набувають для педагога, оскільки діяльність учителя, зокрема класного керівника, спрямована на управління освітнім процесом, колективом учнів, взаємодію з адміністрацією, колегами, батьками, організацію позанавчальної діяльності, тому цілеспрямоване їх формування є важливим складником підготовки до вирішення педагогічних завдань.

Визначальну роль у цьому процесі відіграють допрофесійні етапи, зокрема в діяльності органів студентського самоврядування під час освіти у вищому навчальному закладі. Участь у роботі волонтерських, громадських об'єднань та організацій також постає практичною школою здобуття самостійності, опанування управлінських умінь, розвитку творчого потенціалу особистості та є надзвичайно важливою для набуття лідерських якостей, основ управлінської культури, необхідних для майбутньої професійної діяльності. Розширення сфери особистісної зацікавленості, виховання громадянсько-суспільної активності, орієнтованості на досягнення результатів діяльності, становлення власного комунікативного досвіду формують надійну базу для розвитку управлінської культури майбутніх учителів.

Водночас сучасна система вищої освіти стикається з низькою проблем, які характеризуються небажанням студентів розширювати свої знання, уміння та навички, несамостійністю під час навчального процесу, пасивністю в позанавчальний час. Ускладнення освітньо-виховних завдань сучасної вищої школи пояснюється її орієнтованістю на виховання самостійності та активності, мотивації до набуття знань майбутніх фахівців. Цю проблему, на наш погляд, можуть успішно розв'язати спеціально підготовлені майбутні вчителі,

діяльність яких спрямована на реалізацію сучасних освітніх вимог. Цьому сприяє їхня участь у позанавчальній діяльності закладів вищої освіти, волонтерських, громадських об'єднань та організаціях, у тому числі в роботі органів студентського самоврядування вищих педагогічних закладів освіти. Адже студентське самоврядування, з одного боку, забезпечує гармонійний розвиток особистості майбутнього вчителя, формування в нього навичок майбутнього організатора, лідера, управлінця, а з іншого – спрямовує діяльність студентів на захист прав та інтересів, виховання та самовиховання, поліпшення умов навчання та позанавчального життя студентства. Студентське самоврядування як система має досить розвинену структуру, ґрунтовний досвід та перспективи розвитку в умовах демократичної держави, і разом з тим здійснює вплив на формування соціально-значущої, відповідальної громадської активної позиції, комунікативних, лідерських та управлінських якостей студентів. Крім того, органи студентського самоврядування є одним із важливих елементів управління вищим навчальним закладом, вагомим фактором виховання та соціалізації студентської громади. Однак, з огляду на широкі потенційні можливості студентського самоврядування у вищих навчальних закладах, передусім у педагогічних, постає вагома проблема недостатності узагальненого досвіду використання потенціалу самоврядних організацій у формуванні управлінської культури студентської молоді.

Аналіз досвіду роботи органів студентського самоврядування у закладах вищої освіти доводить недостатнє використання ЗВО потенціалу діяльності студентського самоврядування як чинника формування в майбутніх фахівців управлінської культури. Разом з тим у наукових розвідках підкреслюється важливість напрацювання навичок управління та організації для майбутніх учителів під час вузівського навчання. Однак такий важливий аспект в освіті, як формування управлінської культури під час діяльності студентського самоврядування не був предметом спеціального дослідження. Поза увагою дослідників залишилося наукове обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування управлінської культури майбутніх учителів у діяльності

студентського самоврядування. Усе зазначене загострює протиріччя між: усвідомленням значущості для майбутнього вчителя управлінської культури та недосконалістю науково-методичної системи її формування у вищих педагогічних навчальних закладах; декларуванням ролі студентського самоврядування як інституту формування управлінської культури та відсутністю узагальненого досвіду використання потенціалу самоврядних організацій, відповідних технологічних розробок.

Науково-теоретичним підґрунтям для розв'язання проблеми формування управлінської культури майбутніх учителів у діяльності органів студентського самоврядування може слугувати доробок науковців у галузі управління (Б. Гаєвський, Л. Федулова, Ф. Хміль), освітнього менеджменту (В. Бондар, О. Глузман, Г. Дмитренко, О. Касьянова, Ю. Конаржевський, В. Крижко, О. Кучерявий, В. Маслов, В. Пікельна, Г. Пономарьової, М. Поташник, Н. Фоменко, Є. Хриков, Г. Цехмістрова, Т. Шамова та ін.), управління розвитком навчальних закладів (В. Алфімов, Д. Алфімов, Л. Даниленко, Б. Кобзар, А. Харківська та ін.), педагогіки та психології, зокрема, з питань формування особистості вчителя в позанавчальній діяльності (В. Павловський, С. Савченко, Т. Семенов, Н. Тамарська).

Низка праць з вивчення впливу студентського самоврядування на формування особистості – І. Аносова, Л. Варламової, В. Демчука, Ю. Краценка, О. Невмержицької, К. Потопа, В. Приходька, М. Приходька, М. Соловей, Л. Шеїної - свідчить про загальну розробленість теоретико-методологічних засад функціонування студентського самоврядування та використання його потенціалу. Проблему становлення професійної компетентності керівників освітніх закладів, зокрема формування управлінської культури фахівців, розкрито в розвідках Л. Васильченко, В. Волошки, Т. Горюнової, Є. Павлютенкова, О. Позднякова, Е. Тонконоги, М. Якібчука. Вивченню процесів формування управлінської культури майбутніх педагогів присвячено дисертаційні роботи А. Губи, І. Кузнецової, А. Маурі, О. Позднякова, Т. Пономаренко, І. Семенової.

Досліджуючи питання формування управлінської культури майбутніх учителів у діяльності студентського самоврядування, використовувалися дисертаційні дослідження таких науковців, як Д. Горобець, Т. Гребенник, А. Губа, Г. Єльнікова, Т. Лях, А. Маурі, І. Прокопенко, К. Потопа, С. Савченко, Т. Сорочан, Т. Горюнова, Л. Шеїна, Н. Чернуха та інші.

З огляду на недостатню методологічну та технологічну розробленість проблеми й нагальну потребу в розв'язанні виявлених суперечностей темою дослідження обрано – «**Організаційно-педагогічні умови формування управлінської культури майбутніх учителів**».

Об'єкт дослідження – формування управлінської культури майбутніх учителів у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови формування управлінської культури майбутніх учителів у діяльності органів студентського самоврядування.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови формування управлінської культури майбутніх учителів.

Гіпотеза дослідження. Формування управлінської культури майбутніх учителів у діяльності студентського самоврядування буде ефективним, якщо створити такі організаційно-педагогічні умови: поступове делегування управлінських повноважень студентам-керівникам студентського самоврядування в організації різних видів суспільно-громадської діяльності; забезпечення цілеспрямованого формування у представників студентського активу необхідних для управлінської діяльності знань і навичок у межах роботи Школи лідерів; презентація учасниками студентського самоврядування досягнутих результатів в єдиному інформаційно-комунікативному полі.

Відповідно до мети й висунутої гіпотези сформульовано завдання дослідження:

1. На основі термінологічного аналізу ключових понять дослідження уточнити сутність і структуру управлінської культури майбутніх учителів.

2. Виявити особливості прояву управлінської культури студентів-лідерів у роботі органів студентського самоврядування педагогічних ЗВО.

3. Обґрунтувати організаційно-педагогічні умови формування управлінської культури майбутніх учителів.

4. Експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови формування управлінської культури майбутніх учителів.

У процесі виконання магістерської роботи використано комплекс методів дослідження, зокрема: теоретичні – аналіз теорії, узагальнення інформації – для з'ясування стану теоретичної розробленості проблеми, уточнення сутності ключових понять дослідження; синтез і конкретизація – для розробки організаційно-педагогічних умов формування управлінської культури; емпіричні – анкетування, інтерв'ювання, спостереження, самоспостереження – для виявлення рівня сформованості компонентів управлінської культури майбутніх учителів; вивчення документації, співбесіди з керівниками органів студентського самоврядування різних рівнів (група, факультет, гуртожиток, заклад вищої освіти), узагальнення досвіду з метою вивчення реального стану студентського самоврядування та його особливостей під час формування управлінської культури майбутніх учителів; педагогічний експеримент для перевірки ефективності розроблених організаційно-педагогічних умов; статистичні: кількісний і якісний аналіз емпіричних даних, їх інтерпретація з використанням методів математичної статистики (статистична обробка даних), для підтвердження достовірності здобутих результатів дослідження, висунутої гіпотези.

Наукова новизна дослідження. Уперше: теоретично обґрунтовано та експериментально доведено ефективність організаційно-педагогічних умов формування управлінської культури майбутніх учителів, які полягають: у поступовому делегуванні управлінських повноважень студентам-керівникам студентського самоврядування в організації різних видів суспільно-громадської діяльності, що передбачає залучення студентів до самостійної організації та проведення заходів, організацію спільної діяльності з лідерами студентського самоврядування; забезпеченні цілеспрямованого формування в представників

студентського активу необхідних для управлінської діяльності знань і навичок у межах роботи Школи лідерів; презентації учасниками студентського самоврядування досягнутих результатів у єдиному інформаційно-комунікативному полі за допомогою впровадження відповідного рейтингу студентів; набули подальшого розвитку: зміст поняття «управлінська культура майбутніх учителів», окремі положення теорії й методики управління навчальними закладами в аспекті діяльності органів студентського самоврядування; удосконалено критерії та показники діагностики рівнів прояву управлінської культури в діяльності органів студентського самоврядування.

Практичне значення дослідження полягає в достатній готовності до впровадження в педагогічних ЗВО діагностичних методик виявлення рівня сформованості в майбутніх учителів компонентів управлінської культури; методичних рекомендацій з формування управлінської культури майбутніх учителів у діяльності органів студентського самоврядування (програми круглих столів, семінарів з питань розвитку студентського самоврядування, тренінгів для шкіл лідерів студентського самоврядування, культурно-розважальних, спортивних, інтелектуальних, творчих заходів).

Експериментальною базою дослідження є Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Апробація результатів дослідження. Матеріали магістерської роботи доповідалися та обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки, психології та освітнього менеджменту.

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (280 найменувань). Загальний обсяг роботи – 159 сторінок.